

Nr 143

Av herr Karlsson i Stuvsta m. fl., *angående vissa ändringar av bestämmelserna om bidrag och lån för anordnande av allmänna samlingslokaler, m. m.*

Frågan om allmänna samlingslokaler har med den samhälleliga utvecklingen fått allt större räckvidd och betydelse. Utvecklingen av föreningsliv, kulturliv, fritidsstudier jämte hobby- och annan liknande fritidsverksamhet i kollektiva former har ställt ökade krav på härför lämpade offentliga samlingslokaler.

Som bekant har inte tillskapandet av nya samlingslokaler kunnat hålla jämna steg med utbyggnaden av städer och andra samhällen. Moderniseringen av det äldre beståndet av samlingslokaler har släpat efter, även om en betydande sanering likväl skett. Än mindre har de starkt ökade krav på tidsenliga lokaler kunnat tillgodoses, som sammanhänger med delvis ändrade sociala vanor och behov hos den breda allmänheten. Bristen på samlings- och fritidslokaler är en allmän företeelse.

Betydelsen av en tillfredsställande lösning av denna viktiga samhällsfråga inom en snar framtid skall inte här närmare beröras. Här skall endast erinras om den opinion, som kommit till uttryck i otaliga framställningar från organisationer av skilda slag och som adresserats till kommunala och statliga myndigheter. I dessa petitioner har liksom i flera statliga utredningar det rådande bristläget dokumenterats och dess sociala följdverkningar påvisats. Inte minst gäller detta i fråga om lokaler för ungdomsverksamhet.

Det tycks råda allmän enighet om att det åligger kommunerna att ta initiativ till och planera allmänna samlingslokaler men att staten har huvudansvaret för vad som från samhällets sida bör göras för att finansiera tillkomsten av sådana lokaler. Trots att kravet på effektivare samhälleliga insatser på detta område återkommit i partiernas valprogram har det statliga investeringsstödet en otillfredsställande utformning och är av en omfattning, som inte står i rimlig proportion till föreliggande behov. Dessa förhållanden måste betecknas som en betydande brist och en av de svagaste sidorna i vårt lands socialpolitik.

Som förut nämnts och som allmänt omvittnats är verkningarna härav mest påfallande för ungdomsverksamhetens del. Medan de så kallade ungdomsproblemen i vårt samhälle alltmera tornar upp sig ökas kraven på mera aktiva samhälleliga insatser för att tillmötesgå de samhälleliga behov och krav hos ungdomen, vilka enligt en alltmera samstämmig mening ut-

gör i vart fall huvudinnehållet i dessa problem. Ett av ungdomens mest framträdande krav gäller flera och bättre lokaler för fritidsverksamhet av skilda slag. Utan att överdriva denna frågas relativa betydelse bland aktuella ungdomsfrågor bör framhållas hurusom i såväl officiella utredningar som andra framställningar tillgång till tidsenliga lokaler tillmätts en i många stycken avgörande betydelse i samband med den samhälleliga ungdomspolitik.

I det betänkande som bostadskollektiva kommittén avlämnat presenteras en rad förslag till åtgärder, som skulle betyda större insatser från statens sida för att övervinna eftersläpningen i fråga om byggandet av allmänna samlingslokaler. Särskilt är de föreslagna formerna för statsstödet på detta område i allmänhet bättre än nu gällande. Remissinstansernas utlåtanden till kommitténs förslag är också i allmänhet synnerligen positiva.

Trots detta anser sig inte departementschefen kunna acceptera kommitténs rekommendationer på väsentliga punkter. Inte heller föreslås någon egentlig höjning av investeringsanslaget. En ökad statlig insats på detta område är emellertid, enligt vår mening, ofrånkomlig med hänsyn både till frågans allmänna betydelse, de förefintliga behoven och särskilt ungdomsproblemen i samhället.

Tyvärr har socialministern underlåtit att mera utförligt redovisa och motivera sina bevekelsegrunder. Som skäl anföres hänsynstagande till andra investeringar och statsfinansiella skäl. Det rör sig emellertid här om en synnerligen liten del av den allmänna investeringsvolymen och om ett statligt investeringsanslag, som även om det skulle fördubblas inte skulle ha någon egentlig betydelse för statens finanser och budgetbalanseringen. Även om detsamma kan sägas om en hel rad andra, i och för sig också behjärtansvärda, önskemål, bör det betonas att det här i hög grad rör sig om en viktig ungdomsfråga, där läget poekar på insatser från samhällets sida. Att fortsätta diskussionen om ungdomsproblemen är säkerligen nödvändigt, men tiden är uppenbarligen inne för att vidta mera praktiska åtgärder för att visa samhällets vilja att bidra till deras lösning.

Med hänsyn härtill anser vi att bostadskollektiva kommitténs förslag bör genomföras. Sålunda bör skollokaler planeras med tanke på gemensam användning för skol- och fritidsändamål. I avvaktan på definitiv reglering av grunderna för statsbidrag till skolbyggnader bör statliga lån liksom till vanliga samlingslokaler kunna beviljas för att finansiera de merkostnader som följer med skollokalers utrustning som samlings- och fritidslokaler. Enligt vår mening bör sådana lån även ges för ombyggnad och nyutrustning av tidigare byggda skollokaler. Ansvar för lokalfrågornas lösande bör åvila kommunerna, som genom ändringar i byggnadstadgan och på annat sätt bör få möjlighet att planmässigt säkra tillkomsten av samlingslokaler i lämplig omfattning.

I likhet med kommittén föreslår vi att den övre belåningsgränsen för statslån bestämmes till 95 % av produktionskostnaden eller lika med vad som gäller för kooperativt bostadsföretag. Lånens storlek bör emellertid i

förhållande till låneunderlaget, vari tomtkostnaden inräknats, utgöra mellan 50 och 70 %, beroende på möjligheten att erhålla bottenlån. Statslånets räntefria, stående del bör uppgå till mellan 25 och 40 % av låneunderlaget, beroende på de ekonomiska förhållandena. En minimiprocent för såväl lån som bidrag är motiverad med hänsyn till önskvärdheten att hålla låga lokalhyror, vilket är betydelsefullt för de flesta organisationer samt för ungdomsverksamheten. Av samma skäl bör räntesatsen vara 3 % och amorteringstiden 40 år, varvid undantagsbestämmelser för om- och tillbyggnad av lokaler inte synes motiverade.

Vi kan ansluta oss till departementschefens uppfattning angående utformningen av stödet till byggandet av ungdomslokaler. I den mån fristående ungdomslokaler bör uppföras synes de kunna bekostas genom bidrag från arvsfonden. För ungdomslokaler i samband med andra lokaler bör lika lånebestämmelser gälla men lånets subventionsdel höjas till i allmänhet 50 % av den del av låneunderlaget som — beräknat på det sätt som ovan anförts — faller på ungdomslokalerna. Till sådana lån- och subventionsberättigade lokaler bör givetvis kunna räknas både kafé-, hobby-, dans- och andra fritidslokaler.

Vi ansluter oss också till departementschefens mening om formerna för kommunal insyn i lokalernas förvaltning liksom den föreslagna bestämningen av begreppet allmänna samlingslokaler samt förslaget till bestämmelse om att samlingslokaler, som tillkommit med stöd av statslån, opartiskt, i skälig omfattning och på skäliga villkor skall upplåtas åt envar inom orten verksam organisation.

Det föreslagna förfarandet i fråga om obligatorisk förhandsgranskning av lokalprojekt, avsedda att statsbelånas, bör godkännas. I likhet med vad Folketshusföreningarnas riksorganisation och Svenska stadsförbundet hemställer föreslår vi att möjligheter öppnas till förskottering av samlingslokalslån. I fråga om lånesäkerheten kan nuvarande regler bibehållas och för lån ställas inteckning med förmånsrätt inom 95 % av anläggningens beräknade värde. För lån till kommun eller helkommunalt företag bör självfallet ingen borgen krävas.

Som framgår av tillgängliga uppgifter från arbetsmarknadsstyrelsen förelåg i september förra året ansökningar om byggnadstillstånd gällande allmänna samlingslokaler till en kostnad av närmare 100 miljoner kronor. För flertalet av dessa byggnadsföretag föreligger behov av statslån. Man kan på goda grunder anta att denna siffra, särskilt i fråga om ungdomslokaler, långt ifrån avspeglar det verkliga behovet.

Med hänsyn härtill synes oss en väsentlig höjning av det statliga investeringsanslaget nödvändig och ofrånkomlig. Vi föreslår i första hand en fördubbling av anslaget, varvid byggnadsföretag, som inrymmer lokaler för ungdomsverksamhet, bör ges visst företräde vid beviljandet av lån.

Under hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att riksdagen måtte

a) godkänna de i det föregående förordade ändringarna i

bestämmelserna om bidrag och lån av statsmedel för anordnande av allmänna samlingslokaler;

b) till Lånefonden för allmänna samlingslokaler för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 18 000 000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1957

Erik Karlsson

i Stuvsta

Gustav Johansson

Helmer Holmberg